

НОВОРІЧНА ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА ЯК ЖАНР ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ (на матеріалі промов американських президентів)

У статті розглянуто жанрову специфіку публічного виступу. Проаналізовано жанр політичної промови та виявлено характерні особливості американської новорічної промови останніх президентів США.

Ключові слова: публічний виступ, політична промова, новорічна промова, прагматичний вплив на аудиторію, концепт, "американська мрія", "щасливе майбутнє".

В статье рассмотрено жанровую специфику публичного выступления. Проанализированы жанр политической речи и выявлены характерные особенности американской новогодней речи последних президентов США.

Ключевые слова: публичное выступление, политическая речь, новогодняя речь, прагматическое влияние на аудиторию, концепт, "американская мечта", "счастливое будущее".

The article deals with genre peculiarity of the public speech. The genre of political speech is analysed and the characteristic features of the American New Year's Day message by US presidents are revealed.

Key words: public speech, political speech, New Year's Day message, pragmatic influence on the audience, concept, "american dream", "happy future".

Питанням публічних виступів у лінгвістиці займалися такі українські та російські науковці як Т.Б. Гриценко, С.Ф. Іванова, Л.Ф. Бурлачук тощо. Політичну промову досліджували Л.К. Цеплитис, М.Д. Гулей, М.О. Біденко, Й. Бок. Американську новорічну промову як тип політичної промови було досліджено недостатньо, що й спонукало до вибору теми дослідження.

В умовах розвитку постіндустріального світу та буму сучасних технологій, відбування природних катаклізмів і масштабних терактів та появи економічної кризи світова спільнота шукає всіляке вирішення виходу із надзвичайних ситуацій, намагається адаптуватися до різкої зміни життєвого устрою та різних нововведень. Мабуть, кожна людина із нетерпінням очікує новин від ЗМІ, появи на вулицях чи на екранах телевізорів та комп'ютерів публічних людей, які б розрядили кризову ситуацію, додали впевненості у завтрашньому дні, детальніше розповіли про політичне, економічне та культурне становище держави. Саме тоді настає час для публічних лідерів, мета яких сформуванню собі позитивний імідж, завоювати авторитет та довіру громадськості своїми виступами. **Мета** даної статті полягає у тому, щоб показати жанрову специфіку публічних виступів та проаналізувати американську новорічну політичну промову як один із найпопулярніших їх жанрів. **Матеріалом** статті служать новорічні промови американських президентів Джорджа Буша молодшого та Барака Обами.

Об'єктом дослідження є новорічна президентська промова як жанр публічного виступу. **Предметом** дослідження є лексико-семантичні та структурні особливості американської новорічної президентської політичної промови.

Для кожного публічного діяча велику роль відіграє вдале проведення свого виступу. Щоб побудувати його він повинен чітко усвідомлювати вплив багатьох потенційних факторів, які сприяють успішному виголошенню промов. Першим основним таким фактором є контингент аудиторії. Хорошому публічному мовцю слід використовувати доречну лексику, яка би відповідала смакам громадськості. Вік та соціальний статус повинні бути основним критерієм відбору лексики у цьому відношенні. Наступним фактором є тип події. Мовець повинен усвідомлювати ступінь урочистості чи офіційності заходу. Толерантність та етикет також мають бути невід'ємними атрибутами вмілого оратора. Ще одною ознакою хорошого публічного виступу є принцип його структурної організації, де оратор повинен спланувати виступ, умовно розділивши його на логічні частини. Важливе значення має інтонація. Вдала інтонація може служити засобом маніпуляції аудиторією.

Щоб детальніше зрозуміти, яким має бути успішний публічний виступ, слід звернути увагу на жанрову різновидність публічного виступу.

Залежно від змісту, призначення, форми чи способу виголошення, а також обставин публічний виступ поділяється на такі жанри як доповідь, репортаж, бесіда, диспут, лекція, промова [1]. Доповідь, репортаж, лекцію та промову можна віднести до монологічних жанрів виступу, а бесіду та диспут – до діалогічних.

Промова – це усний виступ із метою висвітлення певної інформації та впливу на розум, почуття й волю слухачів. Відзначається логічною стрункістю тексту, емоційною насиченістю та вольовими імпульсами мовця [1].

Саме промова є чи не найпопулярнішим жанром публічного виступу в політиці. Ведення політичної боротьби, змагання за найвищі посади в державі, шляхи пошуку здобування голосів електорату – все це спонукає політичних лідерів до ретельнішого ставлення до виголошення політичних промов.

Політична промова – один із найважливіших видів соціально-політичного красномовства, класичний жанр ораторського мистецтва, до того ж найдавніший. Дієвість політичних промов змушує політиків надзвичайно вдумливо ставитися не лише до їх змісту, а й до форми – мови, стилю, композиції усного або письмового політичного виступу (тексту) [4].

Вона представляє собою один із видів публічного монологічного мовлення, для якого характерні такі елементи мовної ситуації як чисельна аудиторія та офіційна обстановка [3: 15].

Викремлення різновидів політичної промови стає можливим завдяки таким факторам: 1) місце реалізації промови; 2) тематичний зміст текстів; 3) аудиторія, на яку спрямована промова [2].

Політичні промови, як правило, більшість дослідників поділяють на парламентські, церемоніальні (похвальні промови, вітальне слово, вітально-гостьове слово, дорадчі промови, застілля, пам'ятні, святкові (новорічні та різдвяні) промови тощо), передвиборчі, партійні.

В американського народу політичні промови президента викликають чималий інтерес. Мета президента США була і є викликати у свого народу дух патріотизму, гордості

за свою державу, впевненості у світлому майбутньому нації. Яскравим прикладом таких промов є новорічні промови американських президентів, які характеризуються значним прагматичним впливом на реципієнта.

Для новорічних промов останніх американських президентів Джорджа Буша молодшого та Барака Обами характерні такі лексико-семантичні особливості:

1) продовження насадження концепту “американської мрії” (“*American dream*”) та патріотичних поглядів щодо найкращої нації в світі:

And because they had the courage to answer them, we've had the good fortune to grow up in the greatest nation on Earth;

...and we do what it takes to make sure America remains in the 21st century what it was in the 20th: the greatest country in the world [5];

The great strength of our Nation lies in the hearts and souls of the American people [6];

It is that spirit that has kept the American Dream for alive generations, and it is that spirit that will keep it alive for generations to come [7];

America's troops and their families exemplify the great character of our country, and they have earned the respect and admiration of a grateful Nation [8].

Цю особливість промов Дж.Буша та Б.Обами найяскравіше ілюструють наступні “позитивні” сполучення: *had the courage, had the good fortune, the greatest nation on Earth, the greatest country in the world, the great strength of our Nation, kept the American Dream, the great character of our country, earned the respect and admiration of a grateful Nation;*

2) присутність концепту “щасливого майбутнього” (“*happy future*”) американського народу:

We look with hope to the year ahead and the many new opportunities the future will bring;

In the coming year, America will continue to stand beside these young democracies and lay the foundation of peace for our children and grandchildren [6];

And while 2009 was difficult for many Americans, we must also look back on this year with the knowledge that brighter days are ahead of us – that although our challenges are great, each of us has the courage and determination to rise up and meet them [7].

До виразів з позитивним семантичним навантаженням належать: *look with hope to the year, many new opportunities the future will bring, brighter days are ahead of us* тощо;

3) обіцянки перед суспільством стосовно покращення життя:

As President, that's my commitment to you: to do everything I can to make sure our economy is growing, creating jobs, and strengthening our middle class. That's my resolution for the coming year;

And here's what I want you to know: I'm willing to work with anyone of either party who's got a good idea and the commitment to see it through [5];

My Administration will continue to work to help create more jobs, reduce the deficit, and spread prosperity to all our citizens [8];

4) вживання імені Всевишнього для опису здобутків, побажань, прохань чи допомоги у майбутньому:

As we celebrate the New Year, we give thanks to God for His blessings and ask for His guidance;

Laura and I send our best wishes for a happy New Year. May God bless you, and may God continue to bless America [6];

At the start of this New Year, we move forward with trust in the power of the American spirit, confidence in our purpose, and faith in a loving God who created us to be free [8].

Тут можна спостерігати такі словосполучення з позитивним семантичним навантаженням: *thanks to God for His blessings and ask for His guidance, may God bless you, may God continue to bless America, faith in a loving God.*

5) Яскравий опис досягнень, завдань та перспектив:

In a few days, a new Congress will form, with one house controlled by Democrats, and one house controlled by Republicans – who now have a shared responsibility to move this country forward [5];

In the past year, we continued our work to spread freedom and peace. In 2005, Iraqis three times exercised their right to vote in free elections, and the Afghan people conducted successful parliamentary elections [6];

In 2006, the number of jobs steadily increased, wages grew, the unemployment rate dropped, and we achieved our goal of cutting the deficit in half three years ahead of schedule. Thanks to the hard work and innovation of the American people, our economy has been growing faster than any other major developed nation. Significant tax relief has helped our citizens keep more of what they earn and fuel an economy that is vigorous and healthy [8].

Характерними лексичними зворотами, що вживаються для опису досягнень, завдань та перспектив, є: *a new Congress will form, successful parliamentary elections, jobs steadily increased, wages grew, the unemployment rate dropped, achieved our goal of cutting the deficit in half three years ahead of schedule, the hard work, innovation of the American people, economy has been growing faster, significant tax relief, economy that is vigorous and healthy.*

Велике комунікативно-стратегічне значення має дуже часте вживання займенників *we* та *our* у новорічних політичних промовах президентів. Цей хід зближує їх з аудиторією та розділяє їх погляди і здобутки з американським народом:

*We appreciate the brave men and women in uniform who protect **our** country and advance freedom around the world [6].*

*We have come through a difficult decade; one of new threats and new trials **we** didn't expect when it began [5].*

Прикметниками із здебільшого гіперболічно позитивною семантикою, яка сприяє досягненню бажаного прагматичного впливу на аудиторію у даних новорічних політичних промовах, є: *greatest, great, alive, grateful, young, brighter, new, good, happy, loving, free, successful, faster, significant, vigorous, healthy* тощо. У новорічних промовах экс-президента Джорджа Буша молодшого ми можемо спостерігати багато абстрактних іменників із позитивним значенням: *freedom, peace, support, spirit, confidence, faith, relief, prosperity, liberty, freedom, security, valor, distinction, dedication, respect, admiration, hope.* Наприклад, у реченнях:

*Our Nation depends on the fine men and women in uniform who serve our country with **valor** and **distinction**, and we remain mindful of their **dedication** and **sacrifice** [8].*

*In the past year, we continued our work to spread **freedom** and **peace** [6].*

У діючого президента Барака Обами у новорічних промовах абстрактних іменників з позитивною конотацією дещо менше: *knowledge, courage, determination, fortune, recovery, responsibility, progress, legacy.* Прикладом є речення:

*And if we just remember what America is capable of, and live up to that **legacy**, then I'm confident that we are poised for a period of **progress**...* [5].

Використання абстрактних іменників та прикметників із позитивною семантикою сприяє бажаному психологічному ефекту – вірі в щасливе майбутнє країни, гордості за свою батьківщину як супер-державу, підсвідомому ігноруванню хибних політичних кроків уряду та президента зокрема та бажанню докласти усіх зусиль задля особистого та загальнодержавного добробуту.

Щодо особливостей структурної організації новорічних промов президентів, то цей тип промов характеризується класичною структурною побудовою, де є вступ, основна частина та кінцівка. Чи не найбільш яскравим для аудиторії та типовим для обох президентів є вступне речення. Воно має велике символічне значення для аудиторії, бо у ньому виражений своєрідний перехід від минулого року до нового. Це речення уособлює своєрідне протиставлення, де мовним засобом виступає антитеза:

*The New Year is a time of hope as we **reflect on the past and prepare for the future*** [9].

*As we **close the books on one year and begin another**, I wanted to take a moment today to wish you a very **Happy New Year** and talk a little bit about the year that lies ahead* [5].

Результат аналізу новорічних промов президентів Джорджа Буша молодшого та Барака Обами дозволяє стверджувати, що лінгвальні особливості новорічних промов президентів США мають для американського народу особливе значення, адже така промова має політичний інформаційно-переконливий зміст та прагматичний вплив на аудиторію, що дає змогу президентам навіть у святкових публічних виступах закріплювати свій авторитет, ще раз нагадувати про свої здобутки та проводити латентну передвиборчу агітацію.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають в аналізі інших типів політичних промов американських президентів та їх особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування. – [Електронний ресурс]: http://pidruchniki.com.ua/18111210/menedzhment/dilove_spilkuvannya_formi_obgovorennya_dilovih_problem
2. Гулей М.Д. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови (на матеріалі виступів Шарля де Голля і Жака Ширака). Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.05 / М.Д. Гулей; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2004. – 19 с.
3. Цеплитис Л.К., Катлапе Н.Я. Теория публичной речи. – Рига: Зинатне, 1971. – 119 с.
4. bibl.kma.mk.ua/pdf/posibnuku/208/7.pdf.
5. thoughtsandpolitics.blogspot.com/2011/.../president-barack-obama-weekly-address.html
6. mncyc2004.blogspot.com/2005/.../presidential-message-new-years-day.html
7. <http://www.echo.msk.ru/blog/obama/645686-echo/>
8. usgovinfo.about.com/od/.../a/bushnyd07.htm